

Explaining the Role of Urban Public Spaces in Crime Reduction (Case Study: Neighborhood Posht Shahr of Bandar Abbas City)

Mostafa Basiri^{1*}, Ehsan Davarpanah², Behnaz Amin Nayeri³

1. Department of Urbanism and Architecture, Ilk.C., Islamic Azad University, Ilkhchi, Iran

2. Department of urban planning, Aras international branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

3. Department of urban planning, Aras international branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

* Corresponding author: Emailmostafabasiri@iau.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received: 23 November 2023

Received in revised form: 08 September 2024

Accepted: 28 November 2024

Published online: 23 September 2025

Keywords:

Urban Public Spaces, Types of Crimes in Neighborhoods, Security, ANP Network Analysis Process, Neighborhood Posht Shahr of Bandar Abbas City

ABSTRACT

Urban public spaces are envisioned to be vibrant, engaging, and secure environments for residents. Mitigating crime rates and safeguarding community members from hazards and disturbances are essential aspects contributing to sustainability, notably within the social context. This article initially explores the fundamental principles and design patterns relevant to urban public spaces and their role in crime reduction. Subsequently, an analysis of the Posht Shahr neighborhood in Bandar Abbas is conducted. The examination of crime types in this area leads to the identification of four effective crime prevention principles in urban planning: monitoring, controlling entrances, reinforcing territorial boundaries, and crime protection. These principles offer practical and tailored solutions based on the studied sample. The research methodology adopted is a descriptive-analytical approach, which entails content analysis through library documentation and field observations, in line with the applied-developmental goal. This study concentrates on the posht Shahr neighborhood located in the central region of Bandar Abbas city. To achieve the research objectives, four primary criteria and nine selected sub-criteria were utilized to assess the potential locations. These criteria were weighted using the Analytic Network Process (ANP) model, resulting in the identification of two suitable sites for urban public space in the Posht Shahr neighborhood. The evaluation of three potential construction sites for urban public spaces in Posht Shahr revealed that site 2 (scoring 0.414) and site 1 (scoring 0.3313) were deemed favorable. These results underscore the most viable locations for urban public space development in this neighborhood. This research, drawing insights from theories, research, and case studies, has successfully pinpointed the determinants that drive individuals to these locations. It is expected that the establishment of such spaces will lead to a decline in crime and delinquency.

Cite this article: Basiri, M., Davarpanah, E., & Amin Nayeri, B. (2025). Explaining the Role of Urban Public Spaces in Crime Reduction (Case Study: Neighborhood Posht Shahr of Bandar Abbas City). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 20(3), 29-44.

<https://doi.org/10.71633/jshsp.2025.1032438>

© The Author(s)

Publisher: Islamic Azad University, Rasht Branch

Extend Abstract

Introduction

Today's psychologists have observed that an individual's emotional, psychological, and moral responses are deeply intertwined with their upbringing and living environment (Nouhi, 2008: 88). However, contemporary specialists in this field are currently pondering the extent to which human behaviors are influenced by natural surroundings and how these behaviors interact with environmental characteristics. The environment holds the potential to impact behavior, thereby exerting either a direct or indirect effect on the prevalence of criminal activities. Elements of the environment, including color, light, and spatial dimensions, have historically been harnessed to shape human behavior. This longstanding practice of utilizing the environment to influence behavior underscores the profound impact of surroundings on individuals.

In addition to traditional crime prevention strategies that have predominantly focused on altering personality traits and addressing the social, political, and economic roots of crime, a mechanical approach to crime prevention has emerged as a prevailing viewpoint in the field of crime prevention (Gassen 1376, 610). Consequently, a brief examination of Kevin Lynch's urban design theories, John Lang's environmental psychology insights, Christopher Alexander's principles of place, and BID3's urban management theories will be conducted using a neighborhood case study example (Posht Shahr neighborhood in Bandar Abbas city). The primary aim of this research article is to elucidate the role of urban public spaces in crime reduction and security enhancement. Subsequently, recommendations for the design and strategic placement of urban public spaces to mitigate crime will be proposed based on the specific case example of Posht Shahr neighborhood in Bandar Abbas city.

Methodology

This research was conducted in a descriptive and analytical manner to elucidate the impact of urban public spaces on crime reduction and security, as well as to identify suitable locations for such spaces. The study focused on the Posht Shahr neighborhood in Bandar Abbas city, utilizing a crime reduction framework. Data collection involved documentary research and on-site observations to extract relevant criteria pertaining to the research topic. The Analytic Network Process (ANP) methodology was employed to assign comparative weights to each criterion in the location selection process.

Results and Discussion

After evaluating the desirability of three potential sites for the establishment of urban public spaces in the Posht Shahr neighborhood, the rankings of the sites have been determined and are detailed in Table 1. Analysis of the table reveals that Site 2, with a score of 0.414, and Site 1, with a score of 0.3313, emerge as the most favorable locations for the development of urban public spaces within this neighborhood.

Conclusion

The built environment plays a significant role in shaping human behavior, as it can either facilitate criminal activities by providing opportunities or deter crimes by enhancing residents' surveillance capabilities. Proper design and utilization of spaces not only contribute to an improved quality of life but also aid in crime prevention. By restricting access and minimizing criminal opportunities, the mechanical approach to crime prevention addresses the root causes of crime. The case study of Posht Shahr neighborhood in Bandar Abbas city highlighted the negative impact of poorly planned spaces, which lead to a lack of public activities and social interactions, consequently fostering crime within the urban setting. Through the network analysis process, specifically utilizing the Analytic Network Process (ANP), the study was able to effectively address urban issues by incorporating both quantitative and qualitative criteria, ensuring consistency in judgments, and offering a comprehensive framework for decision-making that surpasses traditional limitations.

Table 1. Calculation of the desirability index for potential sites for urban public spaces in the Posht Shahr neighborhood of the city and their ranking determination.

Relative importance in the ranking of sites			Site score			Relative importance of sub-criteria	Sub-criteria	Qualities
Site 3	Site 2	Site 1	Site 3	Site 2	Site 1			
.07119	.12024	.08559	.257	.436	.308	.288	Life, cultures and activities	Centers of population gravity (CPG)
2.54E-01	.02283	.00762	.078	.692	.233	.035	Social needs	
.0443	.063120	.0193	.352	.497	.154	.129	Phantasm	readability (RE)
.02967	.01007	.01324	.56	.19	.24	.055	Focal points	
.03079	.05564	.03078	.263	.474	.263	.118	Adapting to challenging situations	flexibility (FL)
.04588	.05170	.02641	.37	.417	.212	.125	adaptation	
.03745	.03747	.0562	.286	.286	.428	.133	Attract the crowd	access (ACC)
.01102	.03334	.01866	.176	.528	.298	.064	Social monitoring	
.03981	.01988	.0153	.531	.265	.205	.076	Security of urban public spaces	
.315081	.416077	.2831	$D_i = \sum_{j=1}^J w_j E_{ij}$			Lane's proposed relationship		

Funding: This research has no financial sponsor.

Authors' Contribution: This article is an extract from independent research activity. Data collection and report preparation were carried out by Mostafa Basiri, Ehsan Davarpanah, and Behnaz Amin Nayiri, data analysis with software was carried out by Ehsan Davarpanah, and the final article was formatted and written by Mostafa Basiri, Ehsan Davarpanah, and Behnaz Amin Nayiri.

Conflict of Interest: The authors of this study declare that they have completely avoided publication ethics, including plagiarism, misconduct, data falsification, or dual submission and publication, in relation to the publication of the presented article, and that there are no commercial interests in this regard, and the authors have not received any grant or financial support for presenting their work.

تبیین نقش فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم (مطالعه موردی: محله پشت شهر بندرعباس)

مصطفی بصیری^{۱*}، احسان داورپناه^۲ و بهناز امین نیری^۳

۱. گروه شهرسازی و معماری، واحد ایلخچی، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلخچی، ایران
۲. گروه معماری و شهرسازی، واحد بین‌المللی ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
۳. گروه معماری و شهرسازی، واحد بین‌المللی ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

* نویسنده مسئول: Email: mostafabasiri@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۲</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۸</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۰۸</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱</p> <p>کلیدواژه‌ها: فضاهای عمومی شهری، انواع جرم در محلات، امنیت، فرآیند تحلیل شبکه‌ای ANP، محله پشت شهر بندرعباس</p>	<p>فضاهای عمومی شهری باید فضاهایی باشند که مملو از شکوه، جنب و جوش و برای ساکنین برانگیزنده باشند، موضوع کاهش جرم در محیط زندگی و فضاهای عمومی شهری و مصون ماندن افراد اجتماع از خطرات، آلودگی‌ها و نابهنجاری‌ها یکی از عوامل مؤثر در پایداری اجتماعی است. در مقاله حاضر ابتدا، اصول و الگوهای اصلی مد نظر در طراحی فضاهای عمومی شهری (محل نشستن، فضاهای خرد تجاری، فضای سبز، محل بازی کودکان، چشم انداز و منظر سازی و ...) و تأثیر فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم، سپس به تجزیه و تحلیل محله پشت شهر بندرعباس پرداخته شده است. پس از مطالعه انواع جرائم در این محله، چهار اصل تأثیرگذار در پیشگیری از جرم از طریق شهرسازی، که عبارت‌اند از نظارت، کنترل ورودی‌ها، تقویت حس قلمرو و محافظت از سیبل‌های جرم، راهکارهای عملی و مناسب با شرایط نمونه‌ی مورد مطالعه، ارائه شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی- توسعه‌ای و روش تحقیق، روش توصیفی- تحلیلی است که با تکیه بر مستندسازی کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی به تحلیل محتوا می‌پردازد. برای دستیابی به اهداف تحقیق (مکان‌یابی) چهار معیار اصلی و نه زیر معیار منتخب استخراج، که جهت وزن‌دهی به شاخص‌ها از مدل ANP^۱ استفاده شده، در نهایت دو سایت مناسب برای مکان‌یابی فضای عمومی شهری در محله پشت شهر انتخاب شده است. مطلوبیت سایت‌های سه گانه برای احداث فضاهای عمومی شهری در محله پشت شهر انتخاب و نتایج پس از تعیین رتبه سایت‌ها ارائه شده است، که سایت ۲ (با امتیاز ۰/۴۱۴)، سایت ۱ (با امتیاز ۰/۳۳۱۳) مطلوب‌ترین سایت‌ها برای احداث فضاهای عمومی شهری در این محله است. در این تحقیق با الهام از نظریات، تحقیقات و مطالعات موردی تالیف شده فاکتورهای را شناسایی می‌کند که مردم را به این مکان‌ها سوق می‌دهد و با خلق این‌گونه فضاها جرم و بزه‌کاری نیز کاهش پیدا می‌کند.</p>
<p>استناد: بصیری، مصطفی؛ داورپناه، احسان و امین نیری، بهناز. (۱۴۰۴). تبیین نقش فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم (مطالعه موردی: محله پشت شهر بندرعباس). <i>مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی</i>، ۲۰ (۳)، ۴۴-۲۹.</p>	
<p>© نویسندگان</p>	<p>ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت</p>

<https://doi.org/10.71633/jshsp.2025.1032438>

مقدمه

روانشناسان عصر حاضر نشان داده‌اند که واکنش‌های حسی، روانی و اخلاقی فرد با دوران طفولیت، پرورش ذهنی و عاطفی و نیز محیط زندگی او پیوندی منطقی و ناگسستگی برقرار می‌کند (نوحی، ۱۳۸۸: ۸۸). محیط شهری عرصه عمومی تظاهرات اجتماعی - فرهنگی است، در محیط شهری است که فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جریان می‌یابد، ترکیب کالبدی محیط شهری نیز تبلور انواع فعالیت‌هایی است که در آن جریان دارد (پور شمس‌آبادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۴۲). در منابع شهرسازی، فضاهای باز را در اشکال گوناگون تعریف کرده‌اند. کالسون به نقل از پرلوف می‌نویسد: فضاهای باز، نواحی اجتماعی درون یا مجاور شهر هستند، مالکیت عمومی دارند و تحت اشغال بناها و ساختمان‌ها نیستند. سونگ و ناشیرا در تعریف فضاهای باز از محصور یا غیر محصور می‌گویند. آنان فضاهای باز را فاقد ساختمان یا فضایی ساخته شده آن را کمتر از یک‌بیستم کل می‌دانند (درویشی و صمد زاده، ۱۳۹۹: ۱۳۰۷). سؤالاتی که متخصصان این علم امروزه با آن مواجه‌اند در میزان و چگونگی تأثیرگذاری متقابل نوع و کیفیت رفتارهای انسان در قبال ویژگی‌های سرشتی و ارتباط با محیط خارجی است. محیط می‌تواند بر رفتار به صورت عام مؤثر باشد و از این طریق تأثیر غیرمستقیم یا مستقیم بر وقوع جرم خواهد داشت. همواره از محیط و عناصر آن (رنگ، نور، ارتفاع و ...) برای تأثیرگذاری بر رفتار انسانی استفاده شده است. تأثیر محیط بر انسان موضوع جدیدی نیست و از قدیم الایام از محیط برای تأثیرگذاری بر رفتار انسان‌ها استفاده شده است (Crow, 2000: 54). این موضوع یکی از موضوعات مورد علاقه فلاسفه نیز بوده است. صاحب‌نظران مختلف به تأثیر محیط بر انسان اشاره کرده‌اند از جمله ابن خلدون، شرایط محیط طبیعی و محیط ساخته شده را توأمان در روند زندگی بشر و تحولات فرهنگی اخلاقی و رفتاری مؤثر می‌داند (ابن خلدون، ۱۳۵۲: ۱۵۹).

انسان هویت خویش را در هویت محیط جستجو می‌کند و هویت محیط را هویت خویش می‌پندارد و سعی در استحالی مختصات هویتی خویش به سمت کسب مختصات هویت محیط می‌نماید (نقی زاده، ۱۳۸۱: ۶۰). نظریات موجود در خصوص ارتباط انسان و محیط را می‌توان به سه دسته جبرگرایی محیطی (انسان به موجودی بی‌اختیار)، امکان‌گرایی محیطی و احتمال‌گرایی محیطی تقسیم‌بندی کرد (مطلبی، ۱۳۸۰؛ زمیل، ۱۳۷۲). در کنار سایر رهیافت‌های پیشگیری از جرم که بیشتر به دنبال تغییر شخصیت و از بین بردن زمینه‌ها و علل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جرم بوده‌اند، رهیافت مکانیکی (وضعی و فرصت مدار) در پیشگیری از جرم به یکی از دیدگاه‌های غالب در زمینه‌ی پیشگیری از جرم تبدیل شده است (گسن، ۱۳۷۶: ۶۱۰). در کنار نظریه پیشگیری وضعی نظریه‌ای دیگر مطرح شده است که به پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی معروف است. این دیدگاه از لحاظ مبانی نظری تا حدودی شبیه نظریه پیشگیری وضعی است ولی در قلمرو و کاربرد محدودتر از آن است. می‌توان با طراحی مناسب و کاربری مؤثر از محیط از ارتکاب جرم پیشگیری کرده و علاوه بر بهبود کیفیت محیط زندگی بر ترس ناشی از جرم نیز غلبه کرد (Crow, 2000: 47). اگر محیط به نحوی طراحی شود که بتواند موجب بهبود نظارت افراد شده تعلق ساکنان را به قلمرو خود بالا برده و تصویری مثبت از فضا ایجاد کند فرصت‌های مجرمانه کاهش خواهد یافت و مجرمان از ارتکاب جرم باز خواهند ماند (Cozens et al., 2005: 328) زیرا در معادله‌ی عقلانی مجرم میزان تلاش و خطر ارتکاب جرم (هزینه) بیشتر از منافع حاصل از جرم (سود) خواهد بود. این دیدگاه نسبت به سایر انواع پیشگیری‌ها (به قول کوسن) این مزیت را داد که تغییر وضعیت بسیار ساده‌تر از تغییر شخصیت فرد است (Clarke, 1997: 190). ساختمان‌ها، خیابان‌ها، فضاهای سرباز و پارک‌ها صرفاً فضاهایی نیستند که جرم در آنجا روی می‌دهد بلکه ساختار و طراحی فضا می‌تواند موجب پیشگیری و بازدارندگی از فعالیت‌های مجرمانه شده و امنیت شهری را بهبود بخشد. این دیدگاه دربرگیرنده‌ی تحلیل‌های دقیق وضعی از جرم است که به دنبال یافتن وضعیت‌ها و شرایطی است که می‌توانند فرصت‌های مجرمانه ایجاد کنند (Wekerl & Whitzman, 1994: 12).

شاید در این میان بتوان گفت که نقش و تأثیرگذاری محیط بر جرم از ابتدا زیاد مورد توجه واقع نشده بود. البته اگر به این مسئله هم پرداخته شده باشد بیشتر این رویکردها جبرگرایانه بوده و بیشتر بر تأثیرگذاری محیط جغرافیایی و طبیعی بر جرم پرداخته شده است (گسن، ۱۳۷۴-۱۳۷۹) و بحثی پیرامون تأثیر محیط فیزیکی و ساخته شده بر رفتار مطرح نبوده است. جاکوینز در کتاب خود، حیات و مرگ شهرهای بزرگ آمریکا بیان می‌دارد که می‌توان از طریق کاهش شرایط گمنامی و انزوا از جرائم شهری پیشگیری کرد. جاکوینز اعتقاد داشت که توجه به طراحی فضاهای عمومی شهری در این دوره مانعی بر سر راه کنترل اجتماعی غیررسمی و خود نظارتی تلقی می‌شود و تا هنگامی که همسایگان نمی‌توانند با یکدیگر تعامل برقرار کنند جرم همچنان وجود خواهد داشت. این نوشتار درصدد بیان و تشریح مسئله کنونی و یافتن پاسخ‌هایی بر اساس ایجاد، الگو و اصول طراحی فضای

عمومی شهری و ارتقای کیفی فضای عمومی در کاهش جرم و سوق دادن مردم به این گونه فضاها بر اساس نظریات نظریه پردازان طراحی شهری و مدیریت شهری می باشد. از این رو نظریات کوین لینچ در طراحی شهری، جان لنگ در روان شناسی محیط، کریستوفر الکساندر در مبانی مکان، نظریات BID3 در مدیریت شهری، به صورت مختصر روی یک نمونه موردی محله ای (محله پشت شهر بندرعباس) انجام گرفته است. سؤال اصلی و هدف مقاله پژوهش، تبیین نقش فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم و امنیت می باشد. سپس راهکارهایی جهت طراحی و مکان یابی فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم مطابق با نمونه موردی (محله پشت شهر بندرعباس) ارائه خواهد شد.

فضاهای عمومی شهری: فضاهای عمومی، فضاهایی هستند که همه افراد یک جامعه به آن ها دسترسی دارند یعنی اگر فضاهای مختلف در یک دسته بندی کلی بر اساس مالکیت آن ها تقسیم بندی شود، بخشی با عنوان فضاهای خصوصی در نظر گرفته می شود، دسته ای دیگر فضاهای نیمه خصوصی، نیمه عمومی و فضاهای عمومی در این تقسیم بندی جای می گیرند. بخشی که فضایی های عمومی نام دارد، فضایی است که همه گروه های مردمی در آن دیده می شوند و به معنایی دیگر افراد امکان استفاده از این فضا را دارند که این امکان در سطح شهر تنوع گسترده ای دارد مثل خیابان ها، میدان ها، فلکه های کوچک و بزرگ مقیاس که از جمله فضاهای عمومی شهر به حساب می آید و مالکیت آن ها در اختیار عموم مردم است. اگر بخواهیم فضای عمومی را معادل فضای شهری در نظر بگیریم این برداشت و تعریف معنای بجا و مناسبی نیست یعنی فضاهای عمومی اگرچه فضاهایی هستند که مالکیت آن ها عمومی است و متعلق به همه اقشار مردم است، اما به این معنی نیست که فضاهای عمومی می تواند اتفاقات و حیات اجتماعی را به طور کلی در خود جای دهند. فضاهای جمعی که از آن به فضاهای عمومی شهری یاد می شود می تواند کنش ارتباطی در بین اجزای شهری و مردم برقرار کنند. کنش ارتباطی زیرساخت گفتمان فضایی را در شهر فراهم می کند که این زیرساخت اجتماعی توسط مکان های انسان ساخت خود را نمایان می کند و این مکان ها با حضور مردم معنا و هویت پیدا می کنند و می توانند باعث جذب سرمایه های اجتماعی شده و نیازهای مردم را پاسخ دهند گفتمان فضایی در شهر به زبان فضاهای عمومی به صورت هسته های اصلی در شهر که لینچ از آن به نشانه یاد می کند می تواند باعث خوانایی شهر شده و از این طریق تعاملات اجتماعی - فرهنگی را در شهرها بالا برد (تیبالدز-والسر، ۱۹۹۲: ۱۲۱). در نهایت باید به مسئله زیست پذیری در فضاهای شهری عمومی توجه داشت، نظریه زیست پذیری بر مبنای نیازهای انسانی شکل گرفته است. این نظریه در حوزه مباحث کیفیت زندگی به طور کلی توسط رووت وینهوون بسط یافته است. او معتقد است احساس عمومی مردم منجر به زندگی بهتری برای آن ها می شود، زمانی که در اجتماعات بهتر و زیست پذیری زندگی کنند (پاداشی املشی و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۰۱).

هدف های طراحی شهری یا خلق فضاهای عمومی شهری: (۱) کاراکتر: ویژگی مکانی با هویت خاص خود. ارتقاء کاراکتر در منظر شهری و منظر طبیعی با پاسخگویی و تقویت الگوهای شاخص محلی توسعه منظر طبیعی و فرهنگ به دست می آید. (۲) تداوم و محصوریت: مکانی که فضاهای عمومی و خصوصی در آن کاملاً قابل تشخیص باشند. (۳) کیفیت قلمرو عمومی: مکانی دارای فضاهای بیرونی جذاب و موفق، (۴) سهولت حرکت روانی: مکانی که دسترسی به آن و حرکت از میان آن به سادگی ممکن باشد. (۵) خوانایی: مکانی که تصویری واضح و مشخص دارد و ادراک آن به سهولت ممکن است. (۶) انعطاف پذیری: مکانی که می تواند به راحتی تغییر پذیرد. (۷) تنوع: مکانی با تنوع و حق انتخاب.

عوامل تأثیرگذار در فضاهای عمومی شهری موفق: این عوامل تأثیرگذار عبارتند از: (۱) راحتی (محل نشستن): شاید مهم ترین شرط برای خلق فضاهای موفق فرصت ها برای نشستن باشد چون مردم بیش از همه تمایل به نشستن در جایی دارند که مکان هایی برای نشستن وجود دارد. (۲) نقاط برتر: یکی از مسائلی که مردم از فضای عمومی لذت می برند قادر بودن به تماشای عبور و مرور جمعیت یا به طور مشخص تر مشاهده کردن افراد دیگر است. (۳) پناهگاه و محافظت: تغییرات غیرقابل پیش بینی اقلیم بدین معناست که در نواحی بسیاری محل نشیمن حداقل تا اندازه ای نیاز به محافظت از بادهای سرد یا تابش آفتاب روشن خواهد داشت. (۴) نشیمن متحرک: مثلاً گذاشتن صندلی های متحرک برای استفاده عموم. (۵) تکیه کردن: برخی اوقات مردم نمی خواهند آن قدر دور بروند که بنشینند بدین سبب که آن ها می خواهند منظره را از یک وضعیت سر پا بازدید کنند و یا به خاطر اینکه تنها قصد مکث مختصری دارند. (۶) وقفه های آسایش: تدارک کافی توالت های عمومی مناسب بخشی از زیرساخت های اساسی برای فضاهای عمومی موفق است. (۷) خوردن و آشامیدن: ایجاد فروشگاه های خوراکی و نوشیدنی می تواند مردم را به فضاهای عمومی راغب کند. (۸) لذت: یکی از ویژگی های که فضاهای عمومی موفق را از فضاهای عمومی دیگر متمایز می کند حدود فرصت هایی است که آن ها برای تجربه لذت خوشی یا شادی تأمین می کنند. (۹) منظرسازی سخت و نرم: انتخاب نوع صحیح مصالح کف سازی

و پوشش می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر موفقیت فضای عمومی داشته باشد. نواحی وسیع بتن و آسفالت لذت زیادی عرضه نمی‌کنند. با این حال این‌ها مصالح اصلی کف‌سازی در بسیاری از فضاهای عمومی هستند. (۱۰) رنگ: مردم محیط‌های رنگارنگ را ترجیح می‌دهند. با این حال بیش از همه معماری و طراحی شهری به‌طور ملال‌آوری تک‌رنگ است. به نظر می‌رسد طراحان به اندازه کافی برای تفکر درباره افزودن به رنگ‌ها صرف نمی‌کنند. که اگر ترکیب مختلف رنگ در طراحی‌ها لحاظ شود مردم این‌گونه فضاها را بیشتر ترجیح می‌دهند. (۱۱) هنر عمومی: هنر عمومی نمودی بسیار محرز در فضاهای عمومی دارد. از لحاظ تاریخی این مسئله از منشاء نوعی یادگاری معمولاً برای به یادگار نگاه‌داشتن برخی رویدادهای مهم یا شخص معروف بوده است. با توجه به این شرایط امروزه رهیافت‌های گوناگونی از جمله پایداری، کیفیت زندگی، رشد هوشمند، نوشهر گرایی و زیست‌پذیری برای مواجهه با مسائل و چالش‌های شهری، مطرح شده است. رهیافت‌های یاد شده هر چند در پرداختن به رضایت افراد، ارزیابی ساکنان از محیط، امنیت، بهداشت، کیفیت مکان، محبوبیت عمومی و سیاست‌گذاری، همپوشانی دارند اما اغلب در ریشه و مبنا متفاوت می‌باشد (پاداشی املشی و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۱۰-۶۹۷).

بررسی جرائم بر اساس موضوع جرم: طبق طبقه‌بندی کلیه جرائم، جرائم به سه دسته: جرائم علیه اشخاص، جرائم علیه اموال و جرائم علیه امنیت تقسیم می‌شود. جرائم علیه اشخاص: این نوع از جرائم جزء جرائم هیجانی و یا اتفاقی قرار می‌گیرند که در این حالت بحث پیشگیری از طریق طراحی محیطی تا اندازه زیادی منتفی می‌گردد. جرائم علیه اموال: در بسیاری از این جرائم از آنجاکه مرتکب دست به اقدام منطقی نزده و محاسبه سود و زیان خود را نمی‌کند، اقدامات پیشگیرانه از طریق طراحی محیط ناکارآمد می‌گردند. جرائم علیه امنیت: به‌طور کلی می‌توان گفت تصمیم مجرمانه به ارتکاب هر جرم تابع شرایط و عوامل خاص خود است که شناخت آن‌ها به‌نوبه خود، تأثیر به‌سزایی در معرفی امکان و نحوه پیشگیری آن وجود دارد. طراحی محیط فیزیکی از طریق تأثیر بر رفتار می‌تواند انگیزه مرتکب را تا حد زیادی تحت تأثیر قرار می‌دهد از طریق هدایت انگیزه و کنترل آن می‌توان ارتکاب جرم را به حداقل رساند.

طراحی فضاهای عمومی شهری و جرم: وقتی به دنبال ساده‌ترین پاسخ‌ها برای جرم و مشکلات اجتماعی هستیم به‌راحتی به سرزنش طراحی می‌پردازیم که دیگر فاکتورها را در نظر نگرفته است فاکتورهایی نظیر سبک مدیریت، امکانات موجود اجتماعی و... هنوز مدرک قطعی مبنی بر این موضوع وجود ندارد که طراحی فاکتور اصلی ایجاد یا حل مشکلات نظم و قانون باشد. طراحی به‌خودی‌خود موجب رخ دادن جرم یا تبدیل شدن افراد به مجرم نمی‌گردد. با این حال به نظر می‌رسد که برخی از ویژگی‌های طرح مشکلات جرم‌های محلی را تشدید می‌کنند. اگرچه همین ویژگی‌ها در موقعیتی متفاوت ممکن است همان اثر را نداشته باشد (هاشمی و حسین‌پور، ۱۵: ۱۳۹۰). اهمیت سیاست‌ها، برنامه‌ها و تدابیر پیشگیری از جرائم با توجه به ناکارآمدی نظام عدالت کیفری در مبارزه با جرائم غیرقابل‌انکار است. پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: طراحی مناسب و کاربری مؤثر از فضا و محیط ساخته شده که منجر به کاهش فرصت‌های مجرمانه، افزایش ترس از جرم و بهبود کیفیت زندگی می‌شود. این نظریه بر این اندیشه مبتنی است که رفتار انسانی در محیط، تحت تأثیر طراحی آن محیط قرار دارد. این نظریه تأکید دارد که با بهینه‌سازی فرصت‌های ناظر، تعریف مشخص و واضح از قلمرو و ایجاد تصویری مثبت از محیط می‌توان مجرمان را از ارتکاب جرم بازداشت (قورچی بیگی، ۱۳۸۹: ۳۴۸).

تأثیر طراحی شهری یا خلق فضاهای عمومی شهری بر روی جرم و جنایت: برای این‌که فردی جرمی را مرتکب شود سه مؤلفه اساسی لازم است توانایی، فرصت و انگیزه. تأمین امنیت فضاها از طریق تلاش‌های طراحی برای از بین بردن و یا کاهش توانایی مزاحمت و فرصت ارتکاب جرم می‌باشد. این امر به‌نوبه خود انگیزه‌ی آن‌ها را کاهش می‌دهد. خلق فضاهای عمومی شهری در یک محله یا جامعه که جرم و جنایت در آن زیاد است باعث می‌شود که آن محله از نظر شهرسازی رشد کند و یک نظارت کلی در آن محله ایجاد می‌شود. افراد مجرم دیگر به‌راحتی دفعه‌های قبلی نمی‌توانند مرتکب جرم و جنایت شوند. خلق این‌گونه فضاها شهری و ایجاد شهرسازی مناسب باعث می‌شود که مجرم دیگر کمتر باعث ارتکاب جرم در فضاهای عمومی باشد؛ و دیگر به‌راحتی نتواند مرتکب جرم شود. با خلق این‌گونه فضاها دیگر مجرمان به علت نظارتی که بر این مجموعه‌ها هست دیگر به‌راحتی نمی‌توانند باعث ایجاد بی‌نظمی و جرم در این مکان‌ها شوند؛ و به‌اجبار به مکان‌های دیگری می‌روند که توانایی و فرصت ارتکاب جرم بیشتر باشد. در محله‌هایی که آمار جرم و جنایت وجود دارد بیشتر محله‌هایی هستند که برنامه‌ی نگهداری یا سرمایه‌گذاری برای آن‌ها وجود ندارند. این‌گونه مکان‌ها یا محله‌ها نرخ بیکاری در آن‌ها بالاست و یا تسهیلات رفاهی برای کودکان یا افراد جوان کم است... مقوله جامعه‌ی ایمن برای بازتاب این روش وسیع استفاده می‌شود. وقتی استراتژی پیشگیری

از جرم بخشی از یک برنامه‌ی کلی برای باز ساخت محل باشد به بهترین نحو می‌توان به آن دست یافت. اگرچه مقیاس‌های طراحی و خلق فضاهای عمومی شهری نقش مهمی در کاهش جرم ایفا می‌نمایند.

چگونگی کنترل فضاهای خلق شده (فضاهای عمومی شهری) در کاهش جرم: حال از آنجا که جرائم در بستر مکان رخ می‌دهد، طراحی مناسب محیط، که در قالب معماری و شهرسازی نمود می‌یابد، راه‌حل مناسبی در پیش‌گیری از وقوع جرم می‌باشد. هر فضای عمومی باید تحت نظارت باشد. اصولی که در فضاهای شهری باید رعایت شود که جرم کاهش پیدا کند:

تعیین قلمرو (قلمرو گرایی): موجود زنده بنا بر خصلت خود مدعی قلمروی خاص است و از آن در مقابل دیگران دفاع می‌کند. هایدگر عقیده دارد که اجزای اصلی قلمرو "مشخص بودن" و "دفاع" از آن است. وی بر این باور است که هر حیوان توسط حباب‌ها یا بالون‌هایی با اشکال غیرمنظم احاطه شده است که جهت حفظ فضایی متناسب مابین یکایک جانوران به کار می‌رود. وی این فواصل را تشریح و آن‌ها را فاصله گریز، فاصله حساس یا بحرانی و فاصله شخصی یا اجتماعی خوانده است (بحرینی و تاجبخش، ۱۳۷۷: ۱۹-۲۰). طراحی باید به گونه‌ای باشد تا فضاهای عمومی، خصوصی و نیمه‌خصوصی از یکدیگر متمایز باشند؛ زیرا اگر این فضاها تفکیک شوند هر فرد نسبت به فضای خود احساس تعلق خواهد کرد و در نتیجه در صورت ورود فردی غریبه یا مهاجم وی مورد مراقبت و نظارت ساکنین قرار خواهد گرفت.

نظارت یا مراقبت: اگر مجرم تصور کند که در صورت ارتکاب جرم در معرض نظارت و مشاهده قرار خواهد گرفت، اگرچه به‌واقع نیز این‌گونه نباشد، احتمال ارتکاب جرم توسط وی کمتر خواهد شد. در مطالعه‌ای که در رابطه با گرایش‌ها و افکار مجرمان انجام شده است، دو عامل در متوقف کردن مجرمان بسیار مؤثر تلقی شده است: اول، نشانه‌ها و علائم تصرف و دیگری، نظارت. سارقان بر اهمیت نظارت ساکنان محله صحنه گذاشته‌اند و بعد از مالکان، همسایگان را مهم‌ترین افراد برای نظارت بر محله معرفی کرده‌اند (Bennett, 1986: 41).

کنترل دسترسی یا ورودی: یکی از مفاهیم اصلی نظریه CPTED است که بر کاهش فرصت‌های مجرمانه متمرکز است. این کاهش از طریق جلوگیری از دسترسی به آماج‌های بالقوه، بالا بردن خطر دستگیری و افزایش تلاش برای ارتکاب جرم محقق می‌شود. تحقیقات نشان می‌دهند مناطقی که دارای ورودی‌ها و دسترسی‌های نامنظم و بی‌قاعده هستند، نسبت به مناطق با ورودی و دسترسی محدود، جرائم بیشتری را تجربه می‌کنند (Brantingham & Beavon, 1994: 219).

تصویر و نگهداری از فضا: این نظریه بر این نکته اشاره دارد که امنیت و قابلیت زندگی در یک فضا بستگی به درک و تصویری دارد که ساکنین و محله‌های مجاور از آن فضا دارند. هویت مکانی بخشی از هویت فردی است. پروشانسکی برای نخستین بار در سال ۱۹۷۸ به طرح مسئله رابطه شهر و شخصیت پرداخت. وی هویت مکانی را این‌گونه تعریف می‌کند: هویت مکانی، بخشی از زیرساخت‌های هویت فردی انسان و حاصل شناخته‌ای عمومی او درباره جهان فیزیکی است که انسان در آن زندگی می‌کند (رضازاده، ۱۳۸۰: ۶-۷).

سخت کردن آماج جرم: این روش سنتی‌ترین روش پیشگیری از جرم و درعین‌حال یکی از اجزای نظریه CPTED است. این روش بر این فرض است که می‌توان از طریق کاهش درجه آسیب‌پذیری آماج‌هایی که فرصت ارتکاب جرم را فراهم می‌آورند از وقوع جرم جلوگیری کرد (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی، ۱۳۷۷: ۳۲۳).

فعالیت پشتیبانی: شامل استفاده از طراحی به‌منظور تشویق ساکنین در جهت استفاده و حضور بیشتر در فضا است. این جز از نظریه CPTED با دیگر اجزا سبب می‌شوند تا چشمان ناظر در مکان افزایش یابند و این مانع از ارتکاب جرم می‌شود.

روش پژوهش

این پژوهش بر شیوه توصیفی-تحلیلی انجام شده و به‌منظور تبیین نقش فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم و امنیت و مکان‌یابی این‌گونه فضاها، با مطالعه موردی محله پشت شهر بندرعباس بر اساس رویکرد کاهش جرم صورت گرفته است که در تدوین آن با استفاده از مطالعات اسنادی و مشاهدات میدانی معیارهای مرتبط با موضوع مورد مطالعه استخراج شده و به کمک روش فرآیند تحلیل شبکه ای (ANP) در مکان‌یابی، وزن هر کدام از آن‌ها به‌صورت مقایسه‌ای در نظر گرفته شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

استان هرمزگان با وسعت ۶۶۷۰۹ کیلومترمربع در جنوب ایران و در ساحل خلیج فارس و دریای عمان قرار دارد و از شمال و شمال شرقی به استان کرمان - از جنوب به خلیج فارس و دریای عمان - از مشرق به استان سیستان و بلوچستان و از مغرب به استان فارس و بوشهر محدود می‌شود (سایبانی، ۱۳۸۱: ۲۸). شهر بندرعباس در بخش مرکزی شهرستان بندرعباس قرار دارد. بندرعباس یکی از بندرهای جنوب ایران است و نام پیشین آن بندر گمبرون بوده است. بندرعباس اکنون بزرگ‌ترین بندر ایران و از نظر اقتصادی در سطح بسیار بالایی قرار دارد (سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۳: ۴۷).

محله پشت شهر در قسمت غربی شهر و در شرق محله سوور قرار دارد، بر اساس اطلاعات اخذ شده از مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۵ محله پشت شهر دارای ۷۵۹۹ نفر جمعیت است که از این تعداد جمعیت ۳۳۴۲ نفر را مردان و ۴۲۵۷ نفر را زنان تشکیل می‌دهند. تعداد خانوار در این محله ۱۲۳۰ و بعد خانوار نیز ۵/۴ محاسبه شده است. در محله پشت شهر به دلیل شهرسازی نامناسب و ساختار اجتماعی نچندان مناسب، می‌توان گفت یکی از دلایل وقوع جرم در این محله باشد. بیشتر فضاهای این محله دارای کوچه‌های تنگ که فقط جای عبور یک نفر را دارد و یا حتی به‌زحمت می‌توان از این کوچه‌ها عبور کرد، خیابان‌ها در این محله دارای عرض کم و خانه چسبیده به هم و دارای تراکم زیادی هستند و از نظر شهرسازی بسیار نامناسب. بیشترین علت جرم و جنایت در این محله ابتدا بیکاری و توزیع ناعادلانه امکانات اجتماعی و دوم شهرسازی نامناسب در این محله می‌باشد.

یافته‌ها و بحث

در راستای شناخت بهتر محله پشت شهر و علت جرم‌های زیاد در این محله و ارائه راهکارهای طراحی فضاهای عمومی شهری در کاهش جرم، ابتدا آنالیزی از محله انجام می‌شود (شکل ۱).

شکل ۱. همسایگی‌ها در محله پشت شهر

مسیر اصلی سواره در درون این محله وضعیت آن چنان مناسبی ندارد، در بعضی از جاهای این مسیر فقط جای رفت و آمد یک ماشین می باشد. در طول این مسیر در بعضی از جاها تیر برق، تیر چراغ و غیره در وسط یا گوشه دیده می شود که دید نامناسبی به این مسیر داده. مسیر فرعی سواره در این محله نیز دارای مشکلاتی می باشد از جمله عرض کم که در بعضی از قسمت ها یک ماشین هم به سختی می تواند تردد کند. این محله دارای بافتی فرسوده و بیشتر پیاده روها و کوچه ها تنگ و غیرقابل عبور و مرور می باشند. پیاده روها و کوچه ها بدون هیچ نظم هندسی به وجود آمده اند که پیاده ها با مشکل روبرو می شوند. فضاهای سبز در این محله بسیار کم و اصلاً در درون محله فضای سبزی که درخور این محله که نزدیک به دریا است وجود ندارد؛ و فقط در اطراف محله فضای سبز وجود دارد. پشت شهر یکی از محلات بندرعباس می باشد، که در همسایگی دریا، فضاهای تجاری، نزدیکی به اسکله حقانی و... می باشد؛ و از نظر استراتژیکی و موقعیت خاصی که دارد یکی از بهترین و قدیمی ترین محلات بندرعباس است. با توجه به مبانی نظری گفته شده و آنالیز محله برای کاهش جرم و جنایت و معماری و شهرسازی این محله راهکارها و پیشنهادهای زیر ارائه داده می شود.

جرم و جنایت در محله پشت شهر

جرم یا بزه، به معنی هر انجام هر نوع رفتار یا ترک رفتاری است که قانون را نقض می کند و مجازات در پی دارد. اهمیت نسبی جرائم مختلف و شیوه کیفر دادن فعالیت های مجرمانه؛ در طول تاریخ و در جوامع مختلف، متفاوت بوده است. جرم و جنایت و بزهکاری از مفاهیم کلیدی در حقوق جزا، جامعه شناسی و روان شناسی هستند. ماهیت رفتار مجرمانه معمولاً توسط مقامات دولتی تعریف می شود. با این حال در فرهنگ های مختلف، ماهیت جرائم متفاوت است. میزان جرم و جنایت در این محله می شود گفت نسبت به سایر محله های شهرستان بندرعباس بیشتر می باشد. فهرست جرم هایی که در این محله رخ می دهد، شامل هر چیزی که در مخیله بگنجد یا ننگند می شود. بیشترین جرم در این محله شامل، قاچاق مواد مخدر، قاچاق مشروبات الکلی و قاچاق کالا می باشد؛ که گسترش جرائم را می توان عدم نظارت در این محله دانست. نابسامانی اجتماعی در این محله یکی از علل وقوع جرائم است، در صورت برقراری نظامات اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی صحیح به نوبه خود از جرائم می کاهد، ولی هیچ یک از این ها جای دیگری را نمی گیرد.

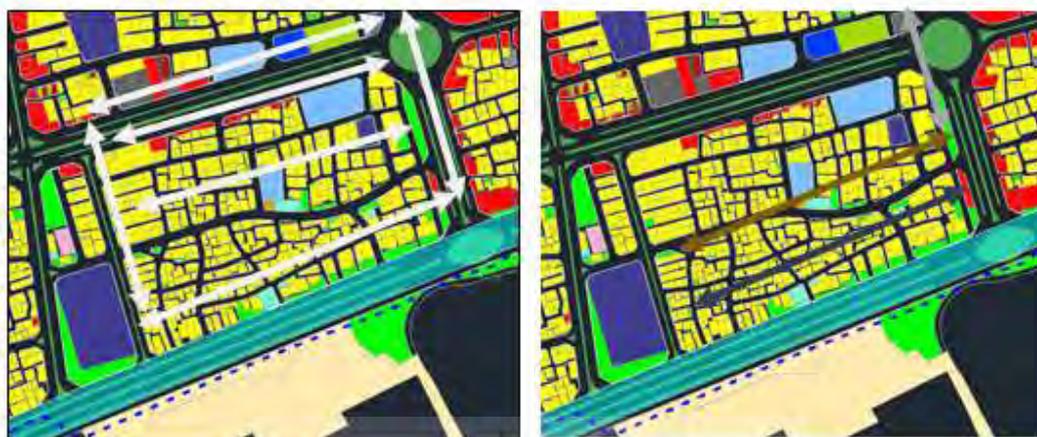
پیشنهادها، راهکارها و مکان یابی فضاهای شهری عمومی در کاهش جرم

موارد طراحی محله پشت شهر

موارد زیر را در طراحی محله در ایجاد فضاهای عمومی شهری را باید رعایت کرد:

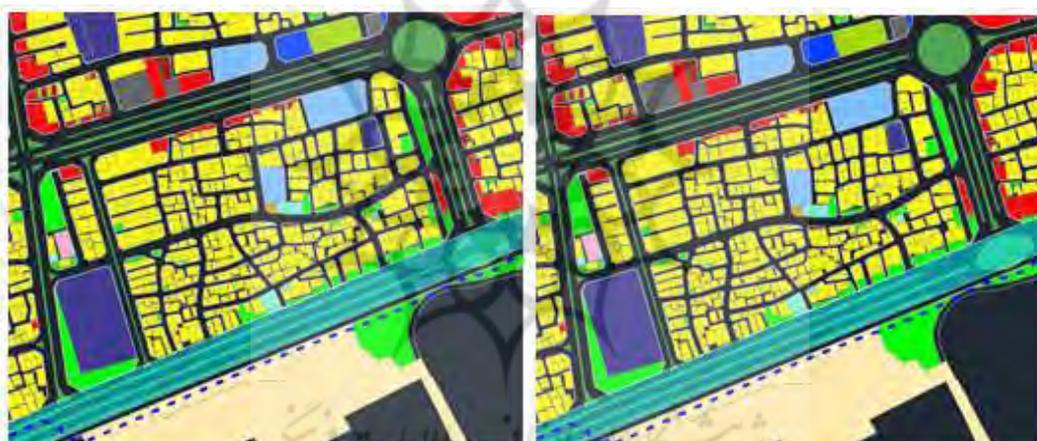
۱. کاراکتر: ویژگی مکان با هویت خاص خود.
۲. تداوم و محصوریت: مکانی که فضاهای عمومی و خصوصی در آن کاملاً قابل تشخیص باشند.
۳. کیفیت قلمرو عمومی: مکانی دارای فضاهای بیرونی جذاب و موفق.
۴. سهولت حرکت و روانی: مکانی که دسترسی به آن و حرکت از میان آن به سادگی ممکن باشد.
۵. خوانایی: مکانی که تصویری واضح و مشخص دارد و ادراک آن به سهولت ممکن است. در طراحی این محله ۵ اصل لینچ را نیز باید در نظر گرفت: پنج اصل لینچ (۱ راه ۲ لبه ۳ محله ۴ گره ۵ نشانه).
۱. راه: عاملی است که معمولاً با استفاده از آن حرکت بالفعل یا بالقوه میسر می گردد؛ و راه از مهم ترین عوامل در تصویر شهر هستند (تصویر ۱).
۲. لبه: لبه عاملی است که به دیده ناظر با راه تفاوت دارد. مرز بین دو قسمت شکافی در امتداد طول و بین دو قسمت پیوسته شهر. برای بسیاری از مردم عاملی است که در سیمای شهر سامانی به وجود می آورد و خاصه در متصل داشتن اجزا. قسمت های نظیر محدوده یک شهر با عواملی چون آب و یا دیوار... لبه را به وجود می آورند (تصویر ۲).
۳. محله: قسمت های از شهر هستند که دست کم میان اندازه یا بزرگ باشند باید واجد دو بعد باشند (طول و عرض) ناظر احساس کند وارد آن شده است (تصویر ۳).

۴. **گره:** گره‌ها نقاطی حساس در شهر هستند که ناظر می‌تواند به درون آن‌ها وارد شود و کانون‌هایی که مبدأ و مقصد حرکت او را به وجود می‌آورند. ممکن است صرفاً محل تقاطع دو خیابان یا دو جاده باشند (تصویر ۴).
۵. **نشانه:** نشانه‌ها نیز عواملی در تشخیص قسمت‌های مختلف شهر هستند با این تفاوت که ناظر به درون آن‌ها راه نمی‌یابد. معمولاً اشیایی که ظاهری مشخص دارند (شکل ۲).

لبه در محله

راه در محله

گره در محله

شکل محله

نشانه در محله

شکل ۲. قسمت‌های مختلف محله

مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری، محله پشت شهر در کاهش جرم

پارامترهایی که برای مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری در این محله در نظر گرفته شده است به شرح جدول (۱) می‌باشد. لازم به ذکر است که برای تهیه معیارها، از اسناد و مدارک موجود و از نظرات خبرگان امر استفاده شده است.

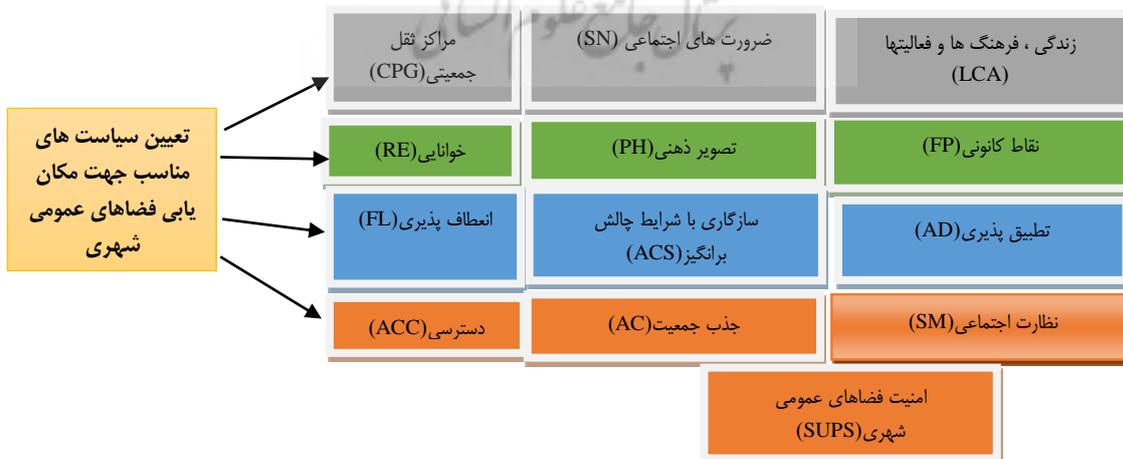
جدول ۱. گزینه‌های مؤثر در مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری در محله پشت شهر

گزینه مؤثر در مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری	کارکرد
مراکز نقل جمعیتی (CPG)	ضرورت‌های اجتماعی (SN)، زندگی، فرهنگ (LCA)
دسترسی به شبکه‌های ارتباطی (RE)	جذب جمعیت (AC)، نظارت اجتماعی (SM)، امنیت فضاهای عمومی شهری (SUPS)
انعطاف‌پذیری (FL)	توانایی کنار آمدن و سازگاری با شرایط چالش‌برانگیز (ACS)، تطبیق‌پذیری (AD)
خوانایی (ACC)	تصویر ذهنی (PH)، نقاط کانونی (FP)

از بین سه سایت شناسایی شده طبق نظر خبرگان (شکل ۳) و برداشت‌های میدانی برای احداث فضاهای عمومی شهری، دو سایت مناسب‌تر برای ایجاد فضای عمومی شهری در محله، انتخاب می‌شود. برای انتخاب دو سایت مطلوب‌تر طبق نظر خبرگان و شرایط وضع موجود، مراحل زیر طی می‌شود. ابتدا لازم است عوامل مؤثر در تعیین مکان مناسب برای احداث فضاهای عمومی شهری طبق مبانی نظری استخراج شده، پس از انتخاب انطباق آن با شرایط محله، معیارها، زیر معیارها و احتمالاً زیر-زیر معیارهای تعیین‌کننده برای دستیابی به اهداف مطالعه مشخص شوند. برای اهداف این مقاله برای سهولت ارائه کاربرد فرآیند تحلیل شبکه‌ای ANP در انتخاب سایت‌های مناسب برای مکان‌یابی فضای عمومی از چهار معیار اصلی و زیر معیارهای مربوط به آن‌ها، به شرح شکل (۴) استفاده خواهد شد.

شکل ۳. مکان‌یابی سایت برای فضاهای عمومی شهری

شکل ۴. معیارهای اصلی و زیر معیارها در انتخاب مکان‌یابی سایت فضاهای عمومی شهری (مدل شبکه‌ای)

جدول ۲. وابستگی درونی معیارهای اصلی به یکدیگر

معیارها	مراکز ثقل جمعیتی (CPG)	خوانایی (RE)	انعطاف‌پذیری (FL)	دسترسی (ACC)
مراکز ثقل جمعیتی (CPG)	*	*	*	*
خوانایی (RE)	*	*	*	*
انعطاف‌پذیری (FL)	*	*	*	*
دسترسی (ACC)	*	*	*	*

جدول ۳. مقایسه دودویی معیارهای اصلی

معیارها	مراکز ثقل جمعیتی (CPG)	خوانایی (RE)	انعطاف‌پذیری (FL)	دسترسی (ACC)	بردار ویژه
مراکز ثقل جمعیتی (CPG)	۱				۰/۰۹۴
بی (RE)	۲,۵	۱			۰/۲۴۴
انعطاف‌پذیری (FL)	۳,۸	۱,۲	۱		۰/۲۸۷
دسترسی (ACC)	۳,۳	۱,۴	۱,۷	۱	۰/۳۷۵

نتیجه وابستگی درونی معیارهای اصلی (جدول ۲) و مقایسه دودویی معیارهای اصلی و همچنین بردار موزون حاصل از آن در جدول (۳) ارائه شده است.

مقایسه دودویی وابسته‌های درونی معیارهای اصلی

نحوه سؤال کردن ضریب اهمیت در این مورد، به این ترتیب است: اهمیت نسبی "خوانایی" در مقایسه با "انعطاف‌پذیری" وقتی که "مراکز ثقل جمعیتی" کنترل شود، چقدر است؟ سه ماتریس مقایسه دودویی دیگر، شبیه ماتریس ارائه شده در جدول (۴) لازم است تشکیل شده، و ضریب سازگاری هریک از آن‌ها کنترل شود تا بتوان ماتریس مربوط به وابستگی‌های متقابل معیارهای اصلی را محاسبه کرد، که نتایج حاصله در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۴. مقایسه دودویی معیارهای اصلی با ماتریس

معیارها	خوانایی (RE)	انعطاف‌پذیری (FL)	دسترسی (ACC)	بردار ویژه
خوانایی (RE)	۱			۰/۲۵۲
انعطاف‌پذیری (FL)	۱	۱		۰/۲۶۱
دسترسی (ACC)	۲	۱/۸	۱	۰/۴۸۷

جدول ۵. ماتریس دودویی معیارهای اصلی با توجه به وابستگی درونی آن‌ها با توجه به وابستگی درونی آن‌ها با کنترل مراکز ثقل جمعیتی

w	CPG	RE	FL	ACC
CPG	0	.225	.169	.192
RE	.252	0	.299	.397
FL	.261	.235	0	.41
ACC	.487	.541	.532	0

مقایسه دودویی زیر معیارهای هر یک از معیارهای اصلی

در این مرحله، ضریب اهمیت هر یک از زیر معیارهای مربوط به معیارهای اصلی چهارگانه از طریق مقایسه دودویی آن‌ها به دست آمده نتیجه مقایسه دودویی زیر معیارهای مربوط به "مراکز ثقل جمعیتی" یعنی پتانسیل زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها و ضرورت‌های اجتماعی و بردار موزون حاصل از آن در جدول (۶) ارائه شده است. ضریب اهمیت هر یک از زیر معیارهای مربوط به معیارهای اصلی چهارگانه از طریق مقایسه دودویی آن‌ها مانند جدول (۶) به دست می‌آورد که نتایج حاصله در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۶. مقایسه دودویی زیر معیارهای مربوط به معیارهای هریک از معیارهای مراکز ثقل جمعیتی اصلی

زیر معیارها	زندگی، فرهنگها ...	ضرورت‌های اجتماعی	بردار ویژه
زندگی ... (LCA)	۱	۲	۰/۶۶۷
ضرورت‌های اجتماعی (SN)	۰/۵	۱	۰/۳۳۳

جدول ۷. مقایسه دودویی زیر معیار

w	CPG	RE	FL	ACC
LCA	۶۶۷	+	*	*
SN	۳۳۳	+	*	*
PH	+	+۸	*	*
FP	+	+۲	*	*
ACS	+	+	+۵۴۵	*
AD	+	+	+۴۵۵	*
AC	+	+	*	+۵۸۲
SM	+	+	*	+۳۰۹
SUPS	+	+	*	+۱۰۹

مقایسه دوره وابسته‌های درونی زیر معیارها

مقایسه دودویی زیر معیارها دارای وابستگی متقابل با غیرمعیار زندگی، فرهنگها و فعالیتها و بردار موزون حاصل از آن در جدول (۸) ارائه شده است. مقایسه‌های دودویی و بردار موزون و سایر زیر معیارها برای وابستگی متقابل مانند جدول (۸) تشکیل می‌شود. نتایج حاصله در جدول (۹) ارائه شده است.

جدول ۸. مقایسه دودویی زیر معیارهای دارای وابستگی متقابل با غیرمعیار زندگی، فرهنگها و فعالیتها

زیر معیارها	تصویر ذهنی (PH)	سازگاری با شرایط چالش برانگیز (ACS)	تطبیق پذیری (AD)	جذب جمعیت (AC)	نظارت اجتماعی (SM)	بردار ویژه
تصویر ذهنی (PH)	۱	۳	۱/۵	۱/۵	۳	۰/۳۳۱
سازگاری با شرایط چالش برانگیز (ACS)	۳/۳۳	۱	۰/۶۷	۱	۰/۵	۰/۱۱۴
تطبیق پذیری (AD)	۲/۲۵	۱/۵	۱	۱/۵	۲	۰/۲۴۰
جذب جمعیت (AC)	۲/۲۵	۱	۰/۶۷	۱	۲	۰/۱۸۳
نظارت اجتماعی (SM)	۳/۳۳	۲	۰/۵	۰/۵	۱	۰/۱۳۲

جدول ۹. مقایسه دودویی زیر معیارهای هریک از معیارهای اصلی

w	LCA	SN	PH	FP	ACS	AD	AC	SM	SUPS
LCA	*	*	+۳۷۸	*	+۳۶۹	+۵۱۹	+۳۸۹	+۵۱۹	*
SN	*	*	*	*	+۱۰۲	*	+۱۵۹	*	*
PH	+۳۳۱	*	*	+۶۵۲	*	*	*	*	*
FP	*	*	+۳۲	*	*	*	+۱۷۷	+۱۸۳	*
ACS	+۱۱۴	+۴	*	*	*	+۱۷۷	+۳۳۷	+۳۰۴	*
AD	+۲۴	*	*	*	+۳۱۶	*	*	*	+۴۲۴
AC	+۱۸۳	+۶	*	*	+۳۶۶	*	*	*	+۳۹۳
SM	+۱۳۲	*	*	+۱۷۸	+۱۴۷	*	*	*	*
SUPS	*	*	*	*	*	+۳۰۴	+۳۱۴	*	*

مقایسه دودویی ارجحیت گزینه‌ها

در این مرحله ارجحیت هر یک از گزینه‌ها در ارتباط با هر یک از زیر معیارها، موردبررسی و قضاوت قرار می‌گیرد. مبنای این قضاوت همان مقیاس ۹ کمیتی ساعتی است، با این تفاوت که در مقایسه گزینه‌ها در ارتباط با هر یک از زیر معیارها، ارجحیت گزینه‌ها مطرح است و نه میزان اهمیت آن‌ها. در جداول (۱۰) و (۱۱) مقایسه دودویی ارجحیت گزینه‌ها در ارتباط با زیر معیار، زندگی، فرهنگ، فعالیت‌ها ارائه شده است. برای تعیین میزان ارجحیت گزینه‌ها در ارتباط با سایر زیر معیارها نیز چنین ماتریس‌هایی باید تشکیل و بردار ویژه آن‌ها محاسبه شود نتیجه این محاسبات در جدول (۱۲) ارائه شده است، در نهایت مقایسه دودویی خوشه‌ها در جدول (۱۳) انجام گرفته شده است.

جدول ۱۰. مقایسه دودویی ارجحیت گزینه‌ها در ارتباط با زیرمعیار زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها (LCA)

گزینه‌ها	سایت ۱	سایت ۲	سایت ۳	بردار ویژه
سایت ۱	۱	۰/۷۱	۱/۲	۰/۳۰۹
سایت ۲	۱/۴	۱	۱/۶۹	۰/۴۳۴
سایت ۳	۰/۸۳	۰/۵۹	۱	۰/۲۵۷

جدول ۱۱. مقایسه دودویی خوشه‌ها

خوشه‌ها	معیارهای اصلی	زیر معیارها	بردار ویژه
معیارهای اصلی	۱	۱/۹	۰/۶۵۵
زیر معیارها	۰/۵۳	۱	۰/۳۴۵

جدول ۱۲. مقایسه دودویی ارجحیت گزینه‌ها

w	سایت ۱	سایت ۲	سایت ۳
LCA	۰/۳۰۹	۰/۴۳۴	۰/۲۵۷
SN	۰/۳۳۱	۰/۶۹۲	۰/۰۷۷
PH	۰/۱۵۲	۰/۴۹۷	۰/۳۵۲
FP	۰/۲۵	۰/۱۹	۰/۵۶
ACS	۰/۲۶۳	۰/۴۷۴	۰/۲۶۳
AD	۰/۲۱۳	۰/۴۱۷	۰/۳۷
AC	۰/۴۲۹	۰/۲۸۶	۰/۲۸۶
SM	۰/۲۹۶	۰/۵۲۹	۰/۱۷۵
SUPS	۰/۲۰۴	۰/۲۶۵	۰/۵۳۱

جدول ۱۳. بردار اهمیت نهایی

زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها (LCA)	۰/۲۷۷
ضرورت‌های اجتماعی (SN)	۰/۰۳۳
تصویر ذهنی (PH)	۰/۱۲۷
تقاطع کاتوتی (FP)	۰/۰۵۳
سازگاری یا شرایط چالش (ACS)	۰/۱۱۷
تطبیق پذیری (AD)	۰/۱۲۴
جذب جمعیت (AC)	۰/۱۳۱
تظارت اجتماعی (SM)	۰/۰۶۳
امنیت فضاهاى عمومى شهری (SUPS)	۰/۰۷۵

بر اساس بردار اهمیت نهایی (ماتریس ۵)، زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها (۰/۲۷۷)، جذب جمعیت (۰/۱۳۱)، نقاط کانونی (۰/۱۲۷)، تطبیق‌پذیری (۰/۱۲۴) و سازگاری با شرایط چالش (۰/۱۱۷) به ترتیب، بیشترین اهمیت و در نتیجه بیشترین تأثیر را در مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری در محله پشت‌شهر بندرعباس خواهند داشت. مطلوبیت سایت‌های سه‌گانه برای احداث فضاهای عمومی شهری در محله پشت شهر انتخاب و نتایج پس از تعیین رتبه سایت‌ها در جدول (۱۴) ارائه شده است. نگاهی به این جدول نشان می‌دهد که سایت ۲ (با امتیاز ۰/۴۱۴)، سایت ۱ (با امتیاز ۰/۳۳۱۳) مطلوب‌ترین سایت‌ها برای احداث فضاهای عمومی شهری در این محله است.

جدول ۱۴. محاسبه شاخص مطلوبیت سایت‌های موردنظر برای مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری در محله پشت شهر و تعیین رتبه آن‌ها

معیارها	زیرمعیارها	اهمیت نسبی زیر معیارها	امتیاز سایت			اهمیت نسبی در امتیاز سایت‌ها		
			سایت ۱	سایت ۲	سایت ۳	سایت ۱	سایت ۲	سایت ۳
مراکز ثقل جمعیتی (CPG)	زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها (LCA)	۰/۲۷۷	۰/۳۰۹	۰/۴۳۴	۰/۲۵۷	۰/۸۵۵۹	۰/۱۲۰۲۲	۰/۷۱۱۹
	ضرورت‌های اجتماعی (SN)	۰/۰۳۳	۰/۲۳۱	۰/۶۹۲	۰/۰۷۷	۰/۰۷۶۲	۰/۰۲۲۸۴	۰/۰۳
خوانایی (RE)	تصویر ذهنی (PH)	۰/۱۲۷	۰/۱۵۲	۰/۴۹۷	۰/۳۵۲	۰/۰۱۹۳	۰/۰۶۳۱۲	۰/۰۴۴۷
	نقاط کانونی (FP)	۰/۰۵۳	۰/۲۵	۰/۱۹	۰/۵۶	۰/۰۱۳۲۵	۰/۰۱۰۰۷	۰/۰۲۹۶۸
انعطاف‌پذیری (FL)	سازگاری با شرایط چالش برانگیز (ACS)	۰/۱۱۷	۰/۲۶۳	۰/۴۷۴	۰/۲۶۳	۰/۰۳۰۷۷	۰/۰۵۵۴۶	۰/۰۳۰۷۷
	تطبیق‌پذیری (AD)	۰/۱۲۴	۰/۲۱۳	۰/۴۱۷	۰/۳۷	۰/۰۲۶۴۱	۰/۰۵۱۷۱	۰/۰۴۵۸۸
دسترسی (ACC)	جذب جمعیت (AC)	۰/۱۳۱	۰/۴۲۹	۰/۲۸۶	۰/۲۸۶	۰/۰۵۶۲	۰/۰۳۷۴۷	۰/۰۳۷۴۷
	نظارت اجتماعی (SM)	۰/۰۶۳	۰/۲۶۶	۰/۵۲۹	۰/۱۷۵	۰/۰۱۸۶۵	۰/۰۳۳۳۳	۰/۰۱۱۰۳
	امنیت فضاهای عمومی شهری (SUPS)	۰/۰۷۵	۰/۲۰۴	۰/۲۶۵	۰/۵۳۱	۰/۰۱۵۳	۰/۰۱۹۸۸	۰/۰۳۹۸۳
رابطه پیشنهادی لین $D_i = \sum_{j=1}^l w_j E_{ij}$			۰/۳۱۳۰۸۱	۰/۴۱۴۰۷۷	۰/۲۷۳۱			

نتیجه‌گیری

مباحث مطرح‌شده در خلق فضاهای عمومی شهری (محل نشست، فضاهای خرد تجاری، فضای سبز، محل بازی کودکان، چشم‌انداز و منظرسازی و غیره) قابل‌ادراک و بررسی نمونه موردی محله پشت شهر بندرعباس نکاتی را آشکار کرد مبنی بر اینکه بسیاری از فضاها که دارای برنامه‌ریزی فیزیکی و فضایی از طرف طرح‌های بالادست شهری نباشند باعث ایجاد بافتی مرده و غیرفعال که در آن هیچ‌گونه فعالیت عمومی در برخوردارهای اجتماعی برای بالا بردن فضای عمومی شهری را به وجود نمی‌آورد و باعث به وجود آمدن جرم و جنایت در بافت شهری می‌شود؛ بنابراین لازم است که آیین‌نامه و اصول طراحی کالبدی فضاهای شهری و مسکونی در رابطه با حجم ساختمان‌ها فاصله و نسبت میان آن‌ها، مسیرها و کریدرهای بصری و حتی مکان‌یابی و استقرار کاربری‌ها تدوین شود. این معیارهای طراحی باید با توجه به شرایط فرهنگی و مقتضیات اجتماعی شهروندان باشد. در محله پشت شهر پتانسیل‌های موجود در محله از قبیل خوانایی سایت که شامل پنج عنوان اصلی به گفته کوین لینچ (گره، نشانه، لبه، راه، محله) می‌باشد مورد بررسی قرار گرفت و گره‌ها و نشانه‌ها معین شد و بر طبق آن‌ها و بر پایه مبانی نظری سعی شد راه‌کارهای طراحی مناسب در جهت مسیریابی ایجاد فضاهای همگانی عمومی شهری و غیره ارائه شد. خلاصه‌ای از راه‌کارها به شرح زیر می‌باشد: نظام دسترسی‌ها عرصه طراحی با توجه به وضع موجود، خیابان ساحلی که از ضلع جنوبی محله عبور می‌کند یک لبه اتصال‌دهنده بافت بالادست شهری با محله مورد مطالعه می‌باشد. همچنین وجود و ایجاد پارک ساحلی در همان منطقه به این پتانسیل بالقوه محله‌ای افزوده است. در شبکه داخلی محله نیز به نشانه‌های محله‌ای برای جهت دادن به خیابان‌ها استفاده شده

است؛ بنابراین می‌توان با استفاده از همین مبانی نظری استعداد و قابلیت فضایی یک مکان را برای ایجاد یک فضای عمومی شهری افزایش داد و پیشگیری از وقوع جرم را به حداقل رساند. در این مقاله فرآیند تحلیل شبکه‌ای (ANP) و کاربرد آن در شهرسازی با به‌کارگیری آن در تعیین سایت مطلوب برای مکان‌یابی فضاهای عمومی شهری با توجه به ویژگی‌ها و پتانسیل‌هایی که شامل: نقاط کانونی، تطبیق‌پذیری، نظارت اجتماعی، امنیت فضاهای عمومی شهری، ضرورت‌های اجتماعی، مراکز ثقل جمعیتی، انعطاف‌پذیری، دسترسی، خوانایی، جذب جمعیت، سازگاری با شرایط چالش‌برانگیز، تصویر ذهنی، زندگی، فرهنگ‌ها و فعالیت‌ها می‌باشد، در محله پشت شهر مطرح گردید، نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد با توجه به این‌که در اغلب موارد مسائل برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای به‌گونه‌ای هستند، که در آن عناصر تصمیم‌دارای بازخورد و وابستگی متقابل‌اند، فرآیند تحلیل شبکه‌ای می‌تواند کاربردهای فراوانی در شهرسازی داشته باشد. فرآیند تحلیل شبکه‌ای، ضمن حفظ کلیه قابلیت‌های ANP از جمله سادگی، انعطاف‌پذیری، به‌کارگیری معیارهای کمی و کیفی به‌طور هم‌زمان، قابلیت بررسی سازگاری در قضاوت‌ها و امکان رتبه‌بندی نهایی گزینه‌ها می‌تواند بر محدودیت‌های جدی آن، از جمله در نظر گرفتن وابستگی‌های متقابل بین عناصر تصمیم و فرض اینکه ارتباط بین عناصر تصمیم سلسله‌مراتبی و یک‌طرفه است، فائق آمده و چارچوب مناسبی را برای تحلیل مسائل شهری فراهم آورد.

پی‌نوشت‌ها

1. ANP: Analytical Network Process
2. محله پشت شهر بندرعباس: محله پشت بند در استان هرمزگان و در محدوده‌ی مرکزی شهر بندرعباس واقع شده است.
3. BID: Business Improvement District است مراکز شهری
4. CPTED: crime prevention through environmental design
5. ماتریس: مبنایی برای ارزیابی و انتخاب مکان‌های مناسب برای استقرار تمام کاربری‌های

منابع

- ابن خلدون، عبدالرحمن محمد. (۱۴۰۱). مقدمه/ابن خلدون. چاپ سیزدهم، ترجمه محمد پروین گنابادی، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی. بحرینی، سید حسین، و تاجبخش، گلناز. (۱۳۷۷). مفهوم قلمرو در طراحی شهری. نشریه هنرهای زیبا، ۶، ۳۱-۱۷.
- https://jhz.ut.ac.ir/article_14002.html
- بنتلی، ای‌ین؛ ال‌کک، آلن؛ گلین، سومک و اسمیت، گراهام. (۱۳۸۲). محیط‌های پاسخده. ترجمه مصطفی بهزادفر، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت تهران.
- پل استولارد. (۱۳۹۰). پیشگیری از جرم از طریق طراحی مسکن. ترجمه سید مناف هاشمی و سید علی حسین پور، انتشارات طحان.
- پاداشی املشی، علیرضا؛ ایرانی بهبهانی، هما و بندرآباد، علیرضا. (۱۴۰۰). بررسی تحلیلی معماری بومی در راستای ارائه شاخص‌های زیست‌پذیری (محدوده مورد مطالعه: شهر املش). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۶ (۴)، ۷۱۰-۶۹۷.
- <https://doi.org/10.22059/jshsp.2021.321456.672345>
- تقی‌زاده، محمد. (۱۳۸۱). تاثیر معماری و شهرسازی بر ارزش‌های فرهنگی. نشریه هنرهای زیبا، ۱۱، ۷۶-۶۲.
- درویشی، یوسف و صمدزاده، وحید. (۱۳۹۹). ارزیابی انعطاف‌پذیری فضاهای باز در محلات شهری از منظر پدافند غیرعامل (مطالعه موردی: منطقه ۱ شهر تبریز). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۵ (۴)، ۱۳۹۱-۱۳۰۸.
- <https://doi.org/10.22059/jshsp.2020.298765.672123>
- رضازاده، مرضیه. (۱۳۸۱). بحران ادراکی-رفتاری در فضای شهری. مجله شهرداری‌ها، ویژه‌نامه طراحی شهری، ۲۳، ۲۷-۲۳.
- فلاح، محمد صادق. (۱۳۸۵). مفهوم حس مکان و عوامل شکل‌دهنده آن. نشریه هنرهای زیبا، ۲۶، ۶۶-۵۷.
- قورچی بیگی، مجید. (۱۳۸۶). راهبردهای کاربردی CPTED برای پیشگیری از جرم در مناطق مسکونی. مجله فقه و حقوق، ۴ (۱۵)، ۱۷۲-۱۴۷.
- کسن، ریموند. (۱۳۷۴). جرم‌شناسی نظری. ترجمه مهدی کی‌نیا، تهران: انتشارات مجد.
- کرمی‌پور شمس‌آبادی، عارفه؛ مسعود، محمد و مجابی، سید علی. (۱۴۰۰). واکاوی در مفهوم کیفیت محیط شهری؛ شناسایی معیارهای مؤثر از دیدگاه شهروندان در شهر قزوین. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۷ (۳)، ۷۶۵-۷۴۱.
- <https://doi.org/10.22059/jshsp.2022.335789.672704>
- کوبین لینچ. (۱۳۸۷). تئوری شکل شهر. ترجمه منوچهر مزینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- کوبین لینچ، (۱۳۸۹). *سیمای شهری*. ترجمه منوچهر مزینی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مرتضایی، رضا. (۱۳۸۱). طراحی ابزار مقابله با تخریب گرای (وندالیسم) در محیط شهری. *مجله شهرداری‌ها*، ۳(۲۵)، ۱۶-۱۲.
- مطلبی، قاسم. (۱۳۸۰). روانشناسی محیطی دانشی نو در خدمت معماری و طراحی شهری. *نشریه هنرهای زیبا*، ۱۰، ۶۷-۵۲.
- نجفی ابراند آبادی، علی حسین و هاشم بیگی، حمید. (۱۳۷۷). *دانشنامه جرم‌شناسی*. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- هنری، شفتو. (۱۳۹۰). *فضاهای شهری دوستانه*. ترجمه سیامک پناهی و آرمان کیانیان، نشر ارومیه ادیبان.
- وزارت محیط حمل و نقل و مناطق شهری و روستایی و کمسیون معماری و محیط مصنوع بریتانیا. (۱۳۸۷). ارتقاء کیفیت محیط به کمک طراحی، ترجمه گروه پژوهش مهندسی مشاور شامند و سولماز حسینیون، تهران: انتشارات همام.
- ویلسون، جمیز، و کلینگ، جرج. (۱۳۸۲). *نظریه پنجره‌های شکسته*. ترجمه محمد توحید خانه صدی، *مجله حقوقی و قضایی دادگستری*، ۴۳.
- Beavon, D., Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (1994). The influence of street networks on the patterning of property offenses. In R. V. Clarke (Ed.), *Crime prevention studies* (Vol. 2). Criminal Justice Press. http://www.popcenter.org/library-crime_prevention.htm
- Brown, B. B., & Bentley, D. L. (1993). Residential burglars judge risk: The role of territoriality. *Journal of Environmental Psychology*, 13(1), 51-61. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(05\)80111-3](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80111-3)
- Clarke, R. V. (Ed.). (1997). *Rational choice and situational crime prevention*. Ashgate.
- Crowe, T. (2000). *Crime prevention through environmental design: Applications of architectural design and space management concepts* (2nd ed.). Butterworth-Heinemann.
- Cozens, P. M., Saville, G., & Hillier, D. (2005). Crime prevention through environmental design. *Property Management*, 23(15), 328-356. <https://doi.org/10.1108/02637470510598050>
- Garcia-Ramon, M. D., Ortiz, A., & Prats, M. (2004). Urban planning, gender and the use of public space in a peripheral neighborhood of Barcelona. *Cities*, 21(3), 215-223. doi.org/10.1016/j.cities.2004.04.002
- Hiller, B. (1996). Cities as movement systems. *Urban Design International*, 1(1), 41-60. <https://doi.org/10.1057/udi.1996.5>
- Jacobs, J. (1965). *The death and life of great American cities*. Random House.
- Lapintie, K. (2007). *Modalities of Urban Space*. SAGE Publications.
- Saaty, T. L. (1980). *The Analytic Hierarchy Process*. McGraw-Hill.
- Saaty, T. L. (1990). *Decision Making for Leaders*. RWS Publications.
- Sharma, K. L. (2003). *The Social Organization of Urban Space*. SAGE Publications.
- Walzer, M. (1986). Pleasure and costs of urbanity. *Dissent*, 33(4), 470-475.
- Wekerle, G. R., & Weitzman, C. (1994). *Safe Cities: Guidelines for planning, designing and management*. Van Nostrand Reinhold.

References

- Bahreini, S. H., & Tajbakhsh, G. (1998). The concept of territory in urban design. *Tehran University Fine Arts Journal*, No. 6, 17-36. https://jhzt.ut.ac.ir/article_14002.html. [In Persian]
- Beavon, D., Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (1994). The influence of street networks on the patterning of property offenses. In R. V. Clarke (Ed.), *Crime prevention studies* (Vol. 2). Criminal Justice Press. http://www.popcenter.org/library-crime_prevention.htm
- Bentley, I., Alcock, A., Glen, S., & Smith, G. (2003). *Responsive Environments*. M. Behazd Far, Trans, Tehran: University of Science and Technology Tehran Press.
- Brown, B. B., & Bentley, D. L. (1993). Residential burglars judge risk: The role of territoriality. *Journal of Environmental Psychology*, 13(1), 51-61. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(05\)80111-3](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(05)80111-3)
- Casson, Raymond; (1995). *Theoretical Criminology*. Translated by Kaynia, Mehdi; Majd Publications. [In Persian]
- Clarke, R. V. (Ed.). (1997). *Rational choice and situational crime prevention*. Ashgate.
- Cozens, P. M., Saville, G., & Hillier, D. (2005). Crime prevention through environmental design. *Property Management*, 23(15), 328-356. <https://doi.org/10.1108/02637470510598050>
- Crowe, T. (2000). *Crime prevention through environmental design: Applications of architectural design and space management concepts* (2nd ed.). Butterworth-Heinemann.
- Deravishi, Y., & Samadzadeh, V. (2020). Assessing the resilience of urban open spaces from the perspective of passive defense (Case study: Region 1, Tabriz). *Journal of Human Settlements Planning Studies*, 15(4), 1291-1308. <https://doi.org/10.22059/jhsp.2020.298765.672123>. [In Persian]
- Falahat, M. S. (2006). The concept of sense of place and its shaping factors. *Journal of Fine Arts, University of Tehran*, 26. [In Persian]

- Garcia-Ramon, M. D., Ortiz, A., & Prats, M. (2004). Urban planning, gender and the use of public space in a peripheral neighborhood of Barcelona. *Cities*, 21(3), <https://doi.org/10.1016/j.cities.2004.04.002>. [In Persian]
- Henry, S. (2011). *Urban Friendly Spaces*. S. Panahi & A. Kianian, Trans, Urmia Adiban Press. [In Persian]
- Hiller, B. (1996). Cities as movement systems. *Urban Design International*, 1(1), 41-60. <https://doi.org/10.1057/udi.1996.5>
- Ibn Khaldun, A. R. M. (2022). *Muqaddimah* (M. P. Ghanabadi, Trans.; 13th ed.). Scientific and Cultural Publications Center. [In Persian]
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. Random House.
- Kermanipour Shamsabadi, A., Masoud, M., & Mojabi, S. A. (2022). Investigating the concept of urban environmental quality: Identifying effective criteria from the perspective of citizens in Qazvin. *Journal of Human Settlements Planning Studies*, 17(3), 741-765. <https://doi.org/10.22059/jhsp.2022.335789.672704>
- Lapintie, K. (2007). *Modalities of Urban Space*. SAGE Publications.
- Lynch, K. (2008). *The Image of the City*. M. Mazini, Trans, Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
- Lynch, K. (2010). *The Theory of Good City form*. M. Mazini, Trans, Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
- Mertazaei, R. (2002). Designing tools to combat vandalism in urban environments. *Municipalities Journal*, 3(25), 12-16. [In Persian]
- Motlabi, G. (2001). Environmental psychology: A new knowledge in service of architecture and urban design. *Journal of Fine Arts, University of Tehran*, 10, 52-67. [In Persian]
- Najafi Abrangabadi, A. H., & Hashembeigi, H. (1998). *Encyclopedia of criminology*. Tehran: Shahid Beheshti University Press. [In Persian]
- Padashi Amlashi, A., Irani Behbahani, H., & Bandar Abad, A. (2021). Analytical study of indigenous architecture for proposing livability indices (Case study: Amlash city). *Journal of Human Settlements Planning Studies*, 16(4), 697-710. <https://doi.org/10.22059/jhsp.2021.321456.672345>. [In Persian]
- Qourchi Beigi, M. (2007). Practical CPTED strategies for crime prevention in residential areas. *Journal of Fiqh and Law*, 4(15), 147-172. [In Persian]
- Reza Zadeh, M. (2002). Perceptual-behavioral crisis in urban spaces. *Municipalities Journal, Special Issue on Urban Design*, 23. [In Persian]
- Saaty, T. L. (1980). *The Analytic Hierarchy Process*. McGraw-Hill.
- Saaty, T. L. (1990). *Decision Making for Leaders*. RWS Publications.
- Sharma, K. L. (2003). *The Social Organization of Urban Space*. SAGE Publications.
- Stollard, P. (2011). *Crime prevention through housing design*. S. M. Hashemi & S. A. Hosseinpour, Trans, Tahhan Publications. [In Persian]
- Taghi Zadeh, M. (2002). The impact of architecture and urban planning on cultural values. *Journal of Fine Arts, University of Tehran*, 11, 62-76. [In Persian]
- UK Department for Environment, Transport and the Regions, & Commission for Architecture and the Built Environment. (2008). *Improving the quality of the built environment through design* (Research Group of Sharmand Consulting Engineers & S. Hosseinion, Trans.). Hamam Publications. [In Persian]
- Walzer, M. (1986). Pleasure and costs of urbanity. *Dissent*, 33(4), 470-475.
- Wekerle, G. R., & Weitzman, C. (1994). *Safe cities: Guidelines for planning, designing and management*. Van Nostrand Reinhold.
- Wilson, J., & Kelling, G. (2004). The broken windows theory. *Judicial and Legal Journal*, 43, M. T. Khanesadri, Trans. [In Persian]